

УДК 378.14

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ І МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

О.В. Жовнич

У статті проаналізовано наявні дослідження з проблем професійної іношомовної підготовки майбутніх журналістів і визначено можливі шляхи їх розв'язання з урахуванням зміни ролей журналіста, зумовлених використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій. Зроблено висновок, що нові вимоги до професійних якостей журналіста та нові ролі, які він виконує в умовах швидких темпів інформатизації та глобалізації суспільства, детермінують інноваційні підходи до його професійної іношомовної підготовки. Найбільш доцільними для інтенсифікації іношомовної підготовки майбутніх журналістів визначено інформаційно-комунікаційні технології, зокрема іноземні Інтернет-видання та блоги.

Ключові слова: блоги, майбутні журналісти, іношомовна підготовка, комунікативні вміння, інформаційно-комунікаційні технології.

ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ЖУРНАЛИСТОВ И ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

О.В. Жовнич

В статье проанализированы существующие исследования по проблемам профессиональной иноязычной подготовки будущих журналистов и определены возможные пути их решения с учетом изменения ролей журналиста, обусловленных использованием возможностей информационно-коммуникационных технологий. Сделан вывод, что новые требования к профессиональным качествам журналиста и новые роли, которые он выполняет в условиях быстрых темпов информатизации и глобализации общества, детерминируют инновационные подходы к его профессиональной иноязычной подготовке. Наиболее целесообразными для интенсификации иноязычной подготовки будущих журналистов определены информационно-коммуникационные технологии, в частности иностранные Интернет-издания и блоги.

Ключевые слова: блоги, будущие журналисты, иноязычная подготовка, коммуникативные умения, информационно-коммуникационные технологии.

THE PROBLEMS OF PROFESSIONAL FOREIGN PREPARATION OF FUTURE JOURNALISTS AND THE POSSIBLE WAYS OF THEIR SOLVING

O.V. Zhovnych

The article shows that the rapid pace of globalization and informatization of modern society influences the professional activities of journalists. The attention is paid to what is now a journalist must learn digital technology, making it possible to work for newspapers, radio, television, Internet, mobile journalism simultaneously. The present research on professional foreign language training of future journalists was analyzed and the possible ways of their solving were identified, according to the changes of journalists' role, caused by the using of information and communication technologies. A hypothesis is the innovative technologies and methodologies which consider the capabilities of modern information and communication technologies (ICT), could increase the effectiveness of learning a foreign language professional communication of future journalists.

It was concluded that the new requirements for professional skills of journalist and the new roles that it performs in terms of the rapid pace of globalization and informatization of society, determine its innovative approaches to professional foreign language training. As the most appropriate for the intensification of foreign language training of future journalists the information and communication technologies, particularly foreign Internet publications and blogs were identified.

Key words: blogs, future journalists, foreign language training, communicative skills, information and communication technologies.

Політичні, соціально-економічні та культурні зв'язки України з країнами Європейського союзу, азійського регіону та США суттєво розширюють функції іноземних мов. Іноземна мова з навчальної дисципліни перетворилась на базовий елемент сучасної системи освіти, засіб досягнення професійних цілей [6, с.112].

Швидкі темпи інформатизації та глобалізації сучасного суспільства впливають на професійну діяльність фахівців усіх галузей [4]. Особливо сильно цей вплив відчули на собі журналісти, які мають уміти створювати інформаційний продукт швидко, якісно, у різних форматах, різними мовами. Нинішній журналіст – це модератор громадської думки та суспільного інтересу, агрегатор потенційної уваги, провайдер потрібного контексту, гарант суспільної довіри.

Одним з основних професійних видів діяльності журналіста є спілкування. Нові тенденції в житті суспільства пред'являють майбутнім журналістам вимоги володіння нормами міжкультурного професійного спілкування в контексті діалогу культур сучасного світу. Без знання іноземних мов журналіст не зможе спілкуватись з колегами з інших країн, а тому формування в майбутніх журналістів іншомовної комунікативної компетентності є нині важливим компонентом його професійної підготовки.

Використання нових джерел мультимедійної інформації, виникнення нових бізнес-моделей, сервісів, послуг, форматів прямої реклами та інші трансформації – все це вимагає змін у професійній підготовці журналістів. Нині журналіст має володіти цифровими технологіями, що дають можливість одночасно працювати для газети, радіо, телебачення, Інтернету, мобільної журналістики. Це універсалізація журналістської професії, яка базується, за висловлюваннями російських дослідників, на конвергенції інформаційного процесу, де візуальне поєднується зі слуховим і текстовим [1; 3]. Усі ці особливості вимагають нових підходів до формування професійної компетентності майбутніх журналістів.

Незважаючи на те, що журналіст – професія древня і теорія журналістики розроблена давно, проблеми професійної підготовки майбутніх журналістів на теренах України стали предметом наукових досліджень у педагогіці порівняно недавно. Концептуальні засади підготовки майбутніх журналістів до професійно-творчої діяльності представлені в працях М. Дяченко [2]. Дослідниця зазначає, що сучасний рівень журналістської освіти у ВНЗ під впливом інформаційних та інструментальних технологій здебільшого не забезпечує формування й розвитку творчої особистості майбутнього журналіста та підготовку його до професійно-творчої діяльності [2, с.11].

На проблеми у формуванні професійної компетентності майбутніх журналістів звертають увагу також Л. Нагорнюк [8] та І. Чемерис [9]. Так, Л. Нагорнюк зроблено висновок, що принцип гуманізації в підготовці журналістів є основним, оскільки гуманістична орієнтація у формуванні іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів сприятиме більшому суспільному динамізму й швидшому подоланню суспільних суперечностей [8].

Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови є актуальним науковим напрямом у професійній освіті. Однак наші спостереження, аналіз наявної практики й спеціально проведена діагностика фахових якостей майбутніх журналістів показали, що в сучасних умовах лише незначна частка студентів володіють високим рівнем іншомовної професійної комунікативної компетентності, що відповідає вимогам Ради Європи з мовної освіти (рівень B1 – B2). Зміст професійної іншомовної компетентності загалом та її структурних компонентів зокрема визначається особливостями професійної діяльності. Однак чимало питань стосовно розвитку професійних іншомовних комунікативних умінь журналіста все ще недостатньо вивчені в теорії і методиці професійної журналістської освіти. Їх дослідження та розв'язання можуть зробити процес розвитку професійних іншомовних комунікативних умінь журналістів більш цілеспрямованим, керованим і ефективним. Саме тому є необхідність пошуку інноваційних підходів у навчанні майбутніх журналістів іноземних мов. Інноваційні технології та методики, що враховують можливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), змогли б підвищити ефективність навчання іншомовному професійному спілкуванню майбутніх журналістів.

Мета статті – проаналізувати наявні дослідження з проблем професійної іншомовної підготовки майбутніх журналістів і визначити можливі шляхи її поліпшення з урахуванням зміни ролей журналіста, зумовлених використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

Іншомовна комунікація є частиною професійної діяльності сучасних журналістів, яким необхідно вміти побудувати усний виступ за законами риторики й етики спілкування, композиційно правильно оформити письмовий текст – доповідь, статтю, есе, ділову кореспонденцію, уміти грамотно сформулювати запитання під час презентацій і прес-конференцій, уміти вести діалог або полілог у ході інтерв'ю тощо. Ці знання та вміння повинні стати об'єктами цілеспрямованого навчання майбутніх журналістів іноземної мови як професійно спрямованої іншомовної комунікативної діяльності. Результатом такої діяльності є сформованість професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності.

Для визначення можливих шляхів поліпшення професійної іншомовної підготовки майбутніх журналістів нами здійснено аналіз результатів кількох наявних досліджень проблеми. У дисертації Л. Нагорнюк [8] теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів (ІПКК) у процесі фахової підготовки, яка відображає: взаємозв'язок усіх циклів навчальних дисциплін на засадах міжпредметної координації; технологічність, що забезпечує здатність моделі до самореалізації; гуманістичну спрямованість процесу формування ІПКК майбутніх журналістів, яка полягає в пріоритетності інтересів особистості, комфортному морально-психологічному кліматі в освітньому процесі, реалізації творчого потенціалу та самостійності студентів; використання у формуванні ІПКК майбутніх журналістів засобів медіаосвіти (друкованих, аудіовізуальних, аудіальних та електронних засобів масової комунікації; 2) розроблено

структурно-функціональну модель сучасного журналіста-фахівця, що відображає синтез особистісного (якості, професійні знання, уміння і навички та професійні здібності) і діяльнісного (особливості, функції, сфери, види, умови журналістської діяльності) компонентів; 3) визначено структуру ПКК журналіста з урахуванням специфіки його професії (універсальний, поліфункціональний, комплексний, виробничо-творчий, індивідуально-колективний, оперативний і безперервний характер).

Дослідницею уточнено поняття «іншомовна професійна комунікативна компетентність майбутнього журналіста» та «іншомовна професійна комунікація журналіста» у контексті новітніх вимог до журналістської освіти; критерії відбору медіа текстів різних засобів масової комунікації для формування ПКК майбутніх журналістів. На думку Л. Нагорнюк, журналіст, який активний у самореалізації, буде менш схильним до деструктивних вчинків, а більше – до підтримання гармонії в суспільстві. Визначено основні напрями гуманізації процесу формування ПКК майбутніх журналістів: реалізація міжпредметних зв'язків, пріоритетність інтересів особистості, панування в освітньому процесі комфортного морально-психологічного клімату, максимальне залучення творчого потенціалу та самостійності студентів [8].

На можливість формування англomовної комунікативної компетенції майбутніх журналістів з використанням електронних ЗМІ звертає увагу Ю. Михайличенко, яка описує специфіку формування англomовної комунікативної компетенції студентів факультетів журналістики за допомогою використання електронних періодичних видань та Інтернет-ресурсів, зокрема й такого унікального джерела, як веб-портал PressDisplay, який надає своїм користувачам доступ до останніх номерів більш ніж 3000 газет і журналів, в основному англійською мовою. Дослідниця зазначає, що найважливішою метою навчання англійської мови є формування в студентів факультетів журналістики високої комунікативної компетенції, що дозволяє отримувати найбільш чітку та повну інформацію під час читання іншомовних джерел, уміння правильно й адекватно розуміти англomовного співрозмовника, а також чітко висловлювати свою думку усно й текстуально.

Такі реалії, на думку Ю. Михайличенко, вимагають вироблення в майбутніх журналістів іншомовної комунікативної компетенції, яка об'єднує навички найбільш раціональних способів здійснення комунікативної діяльності; знання основних правил роботи з текстами різних жанрових стилів, використання комп'ютерних технологій та Інтернет-ресурсів у процесі підвищення рівня володіння іноземною мовою та підготовки до майбутньої професійної діяльності. Вивчення іноземної мови студентами факультетів журналістики має бути орієнтоване на формування такого рівня володіння мовою, який дозволить використовувати його для належного та креативного виконання професійних посадових обов'язків [7].

У дисертації І. Чемерис [9] досліджено теоретичні положення й обґрунтовано практично-методичні заходи щодо формування та розвитку професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань. Дослідницею узагальнено педагогічний досвід упровадження ЗМІ у навчальний процес з метою формування іншомовної комунікативної компетентності; доведено доцільність застосування іншомовних періодичних видань у процесі підготовки журналістів; виокремлено іншомовну комунікативну компетентність як обов'язковий компонент професійної компетентності журналістів; виявлено педагогічні умови використання іншомовних періодичних видань з метою формування професійної компетентності майбутніх журналістів (установлення міждисциплінарних зв'язків та інтеграції змісту фахових дисциплін та іноземної мови; застосування специфічних форм і методів навчання, які моделюють професійне середовище та діяльність журналістів тощо).

На особливу увагу заслуговує висновок І. Чемерис про доцільність відкриття нової спеціальності «медіаосвіта»; запровадження дисципліни «Медіаосвіта» у навчально-виховний процес загальноосвітніх, професійних, вищих навчальних закладів; проведення наукових досліджень загальнотеоретичного та практично-прикладного характеру стосовно типології, категоріального апарату, концепцій, моделей медіаосвіти, її складників, розроблення навчально-методичних комплексів тощо [9].

У дисертації І. Чемерис доведено, що систематичне вивчення преси:

- підвищує рівень знань (загальну ерудицію в різноманітних галузях: політики, економіки, культури, міжособистісних відносин, цінностей, технологій, медицини тощо), що безпосередньо впливатиме на конкурентоспроможність студента-випускника на ринку праці;
- розвиває вміння аналізувати, критикувати, прогнозувати соціально-політичні, економічні події; спілкуватися, бути терплячими до чужих поглядів;
- дає можливість удосконалювати психічні процеси (пам'ять, увагу, уяву, мислення, відчуття та сприймання) та особливості (ставлення, цінності, погляди);
- допомагає вивчати мову в сучасному варіанті її вживання, що дає змогу розширити коло спілкування з можливими діловими партнерами, відкриває доступ до інших альтернативних джерел інформації;

- формує професійну компетентність, знайомлячи із особливостями газетного дискурсу іншомовної преси, її структурою, жанрами; забезпечуючи сучасним фаховим матеріалом для вдосконалення професіоналізму майбутніх спеціалістів у галузі медіа індустрії;

- виробляє звичку самостійного опрацювання газетного тексту та збільшує частотність звернень майбутніх журналістів до періодики;

- підвищує мотивацію студентів у навчанні, зацікавленість у професії.

Дослідниця пропонує технологію формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань, яка передбачає аналіз загальних відмінностей зарубіжної та вітчизняної преси, особливостей газетних рубрик, жанрів, типів текстів, світлин і малюнків, заголовків, соціокультурних і соціолінгвістичних понять, журналістської внутрішньої та зовнішньої термінології, прийомів впливу на аудиторію, змісту та форми журналістського тексту, зовнішнього вигляду видань [9].

Враховуючи, що ефективність такої технології вже доведена в дисертації І. Чемерис, висуваємо припущення, що аналогічний підхід можна застосувати на основі використання Інтернет-технологій. Пояснюємо це тим, що в інформаційному суспільстві змінилась роль журналістів. У залежності від основних джерел інформації (Інтернет, редакційні та особисті бази даних, соціальні сервіси, стрічки новин інформаційних агенств), з'явилися нові ролі журналістів, а саме:

- редактор-агрегатор, зусилля якого спрямовані на збирання інформації (агрегацію), відбір корисного та релевантного матеріалу (фільтрацію), публікацію (на сайті, у друкованому виданні, соціальних закладах і блогах);

- мобільний журналіст, який здатний знаходити події за межами Інтернету;

- журналіст-аналітик, який уміє працювати з базами даних і таблицями, виявляти закономірності, опрацьовувати статистику;

- мультимедіа продюсер, який відповідає за весь інформаційний комплекс;

- редактор-експерт як навігатор галузевої спеціалізації;

- редактор співтовариства в Інтернеті, чия роль полягає в тому, щоб формувати певні групи за інтересами в мережі Інтернет, допомагати починати й підтримувати дискусію, відповідати на запитання, пояснювати, надавати допомогу користувачам в окремих проєктах, заохочувати конструктивну активність [3, с.24].

Кореспондент, верстальник, фотограф, оператор, монтажер – усі ці стадії виробничого процесу в медіацентрі здатний виконати журналіст, який створює тексти. Таке використання різних типів представлення інформації на одному майданчику є ще однією важливою характеристикою діяльності конвергентної редакції [1]. Нові ролі журналіста вимагають нових технологій його професійної підготовки, найпоширенішими з яких нині є інформаційно-комунікаційні (ІКТ). Використання ІКТ у навчальних цілях пришвидшило глобалізаційні процеси в освіті, зробило її транснаціональною, сприяло виникненню значної кількості альтернативних провайдерів вищої освіти, забезпечило більшу мобільність студентів і викладачів.

Серед видів ІКТ, які варто застосовувати в іншомовній підготовці майбутніх журналістів, виокремлюємо Інтернет-видання та блоги. Інтернет-видання дозволяють студентам-журналістам отримати найсвіжішу інформацію про події у світі, знайомитися з різними поглядами на події з вуст носіїв мови. Тому студентам факультетів журналістики краще всього вдосконалювати знання англійської мови з використанням електронних версій солідних британських видань «The Times», «The Guardian», «The Independent», «The Daily Telegraph», що виходять у США «The New York Times», «The Washington Post», «The Wall Street Journal» або канадськими «The Globe and Mail», «The Toronto Star», «Ottawa Sun» та ін. Регулярне читання цих видань дозволить студенту природно розширювати свій пасивний і активний словниковий запас.

Однак при цьому не варто забувати, що читання іншомовних видань не може сприяти виробленню важливого навичку адекватно сприймати іноземну мову на слух. Навички компетентного аудіювання особливо цінні для журналіста, який планує працювати в міжнародних відділах ЗМІ. Саме тому важливо постійно працювати з якісним автентичним аудіоматеріалом. Його можна отримати на Інтернет ресурсах Eslpod.com, Podcastsinenglish.com, Podomatic.com, Dailystep.com, або Els-lab.com. і багатьох інших.

До Інтернет-ресурсів, здатних формувати й розвивати навички та вміння читання, вдосконалювати рівень аудіювання, розширювати словниковий запас і досягати поставлених цілей в іншомовній підготовці майбутніх журналістів, відносимо також блоги (інтернет-щоденники, інтернет-журнали), зміст яких постійно доповнюється текстами, зображеннями та мультимедіа. Участь майбутніх журналістів у веденні блогів на професійну тематику іноземною мовою передбачає:

- вироблення комунікативних умінь – говоріння та аудіювання, читання, письма, роботи з комп'ютером;

- формування соціокультурних знань, умінь і навиків, включно з країнознавчими; розвиток мовних навиків – фонетичних, рецептивних і продуктивних, лексико-граматичних знань.

Основною метою ведення майбутніми журналістами професійних блогів іноземною мовою є формування:

- мовної компетенції, основу якої складають комунікативні вміння, сформовані на базі мовних знань і навиків, які включають навички ознайомлювального, переглядового читання автентичних текстів діалогічного спілкування у вигляді обміну думками з партнером на певну тематику;

- уміння висловити свою думку, оцінку, розгорнуте судження на задану тематику, розуміти на слух нескладні автентичні тексти;

- вміння працювати з довідковою літературою, словником.

Формуються також навички ведення блогів, що в майбутньому може стати однією зі складових професійної діяльності.

Отже, нові вимоги до професійних якостей журналіста та нові ролі, які він виконує в умовах швидких темпів інформатизації та глобалізації суспільства, детермінують інноваційні підходи до його професійної іншомовної підготовки. Найбільш доцільними для інтенсифікації іншомовної підготовки майбутніх журналістів є інформаційно-комунікаційні технології, зокрема іноземні Інтернет-видання та блоги.

Література

1. Балмаева С.Д. Медиаконвергенция и мультимедийная журналистика / С.Д. Балмаева.– Екатеринбург, 2010.– С.51.
2. Дяченко М. Д. Концептуальні засади підготовки майбутніх журналістів до професійно-творчої діяльності / Марія Дяченко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2012. – №4. – С.9-17.
3. Журналистика и конвергенция: почему и как традиционные СМИ превращаются в мультимедийные / Под ред. А. Г. Качкаевой. – М., 2010. – С. 24.
4. Лазаренко Н. І. Теоретико-методологічні засади підготовки фахівців в умовах сучасних трансформаційних змін / Н. І. Лазаренко // Actual question and problems of development of social sciences : Conference Proceedings. – Kielce: Holy Cross University. – P.172-175.
5. Лушинская О. В. Комплекс упражнений для обучения будущих журналистов написанию газетной англоязычной информационно-аналитической статьи / О. В. Лушинская // Вестник Минского гос. лингв. ун-та. Сер. 2, Психология. Педагогика. Методика преподавания иностранных языков. – 2007. – № 2 (12). – С. 128–137.
6. Меркулова И. А. Иностраный язык как компонент профессиональной подготовки специалиста в контексте Болонского процесса / Меркулова И. А. // Наукові праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. Випуск 5(155). Частина I. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2009. – С.112-115.
7. Михайличенко Ю.В. Формирование англоязычной коммуникативной компетенции будущих журналистов с использованием электронных сми // Филология и литературоведение. 2015. – № 1 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://philology.snauka.ru/2015/01/1136>.
8. Нагорнюк Л. Є. Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд.пед. наук : 13.00.04 / Людмила Євгенівна. – Тернопіль, 2009. – 271 с.
9. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань: дис. ... канд.пед. наук : 13.00.04 / Чемерис Інна Михайлівна. – Київ, 2008. – 244 с.

References

1. Balmaeva S.D. Mediakonvergentsiya i multimediynaya zhurnalistika / S. D. Balmaeva. – Ekaterinburg, 2010. – S.51.
2. Dyachenko M. D. Kontseptual'ni zasady pidhotovky maybutnikh zhurnalistiv doprofesiyno-tvorchoyi diyal'nosti / Mariya Dyachenko // Pedagogika i psikhologiya profesiyanoi osvity. – 2012. – №4. – S.9-17.
3. Zhurnalistika i konvergentsiya: pochemu i kak traditsionnyie SMI prevraschayutsya v multimediynnye / Podred. A. G. Kachkaevoy. – M., 2010. – S. 24.
4. Lazarenko N. I. Teoretyko-metodolohichni zasady pidhotovky fakhivtsiv v umovakh suchasnykh transformatsiynykh zmin / N. I. Lazarenko // Actual question and problems of development of social sciences : Conference Proceedings. – Kielce: Holy Cross University. – P.172-175.
5. Luschinskaya O. V. Kompleks upravneniy dlya obucheniya buduschih zhurnalistov napisaniyu gazetnoy angloyazychnoy informatsionno-analiticheskoy stati / O. V. Luschinskaya // Vestnik Minskogo gos. lingv. un-ta. Ser. 2, Psihologiya. Pedagogika. Metodika prepodavaniya inostrannyih yazykov. – 2007. – # 2 (12). – S. 128–137.
6. Merkulova I. A. Inostrannyiy yazyk kak komponent professionalnoy podgotovki spetsialista v kontekste Bolonskogo protsessa / Merkulova I. A. // NaukovI pratsI. SerIya: PedagogIka, psihologIya I sotsIologIya. Vipusk 5(155). Chastina I. – Donetsk: DVNZ «DonNTU», 2009. – S.112-115.
7. Mihaylichenko Yu.V. Formirovanie angloyazychnoy kommunikativnoy kompetentsii buduschih zhurnalistov s ispolzovaniem elektronnyih smi // Filologiya i literaturovedenie. 2015. – № 1 [Elektronnyiy resurs]. Rezhim dostupu: <http://philology.snauka.ru/2015/01/1136>.
8. Nahornyuk L. Ye. Formuvannya inshomovnoyi profesiyanoi komunikativnoyi kompetentnosti maybutnikh zhurnalistiv u protsesi fakhovoyi pidhotovky: dys. ... kand.ped. nauk : 13.00.04 / Lyudmyla Yevheniyivna. – Ternopil', 2009. – 271 s.
9. Chemerys I. M. Formuvannya profesiyanoi kompetentnosti maybutnikh zhurnalistiv zasobamy inshomovnykh periodychnykh vydan': dys. ... kand.ped. nauk : 13.00.04 / Chemerys Inna Mykhaylivna. – Kyviv, 2008. – 244 s.